Prova gratis SvD digital i 1 månad

SVENSKA DAGBLADET

Konst Recension

Marie-Louise Ekman
Marie-Louise Ekman i en klass för sig själv

Konstnär, filmare, konsthögskolerektor, teaterchef... Marie-Louise Ekman har lämnat många avtryck i det svenska kulturlivet. Nu summerar Moderna Museet ett skapande som pågått med samma kraft i decennier.

Marie-Louise Ekman, stillbild ur filmen "Barnförbjudet", 1979 Foto: Moderna museet

Marie-Louise Ekman

Genre: Utställning
Var: Moderna museet, Skeppsholmen
TOM 3 september

Fräck, näbbig och alldeles underbar; Marie-Louise Ekmans egensinniga konst drivs av absurd humor och allvarliga lekar. Kajsa Anka, den blonda damen, apor och fågelmänniskor är hjältar. Bildrummen är trånga och grunda. Färgerna är intensiva och klara, hantverket minutiöst. Ekman målar som om hon tecknade och tecknar som en målare. Konturerna är exakta i hennes serielika värld, där liv och död hånglar upp varandra. Detta är en barnboksrealism för vuxna. En bildvärld helt i sin egen klass.

Recension

En recension är en kritikers bedömning av ett konstnärligt verk.

I den omfattande retrospektiven på Moderna museet visas nu drygt 350 verk. En jämförelse mellan de tidigaste och de senaste bilderna landar i känslan av att Ekmans skapande är en ständig återkomst till en särskild inre plats. En frizon eller ett instängt rum? Sannolikt både och. Det finns förstås en utveckling där. Detaljer förändras, material byts ut, konstformer skiftar. Nya erfarenheter, såväl konstnärliga som personliga, tar plats. Skuggor, som tecken på något som håller på att försvinna, förkommer allt oftare i Ekmans verk. Särskilt drabbande är detta i de senaste bildsviterna som anknyter till den sista tiden med maken Gösta Ekman.

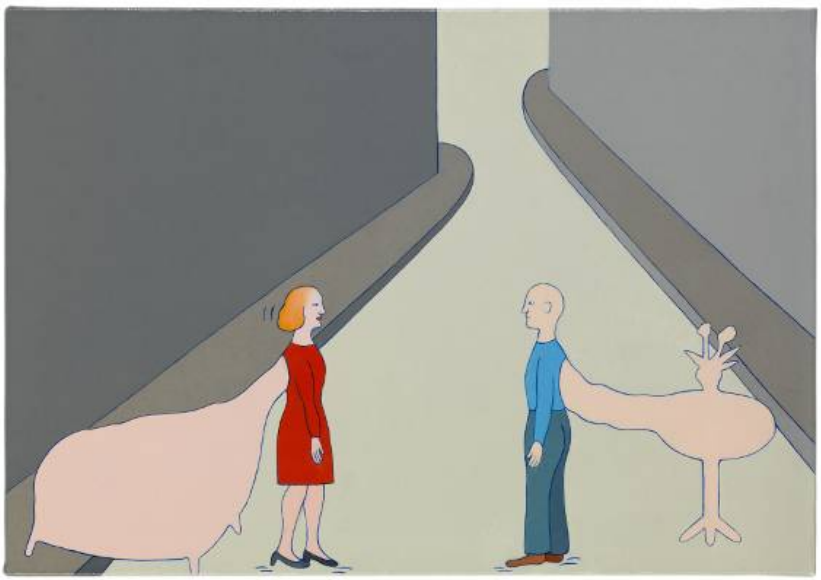

Marie-Louise Ekman, Drömmande möte, 2016. Foto: Moderna museet

Oavsett tidens gång är hennes konst alltid trogen sig själv, den är förbluffande homogen. Intrycket förstärks av själva hängningen, där kronologin är bruten. Den behövdes inte, utan det var snarare det visuella tänkandet – ögats intuition om man så vill – som vägledde samarbetet mellan Ekman och curator Jo Widoff.

Parafrasen har i perioder varit ett återkommande redskap i Marie-Louise Ekmans arbetssätt. Idag återvänder hon till sina egna verk som hon omgestaltar på nytt, inspirerad av sina barnbarns kreativitet. Tidigt i sin karriär omtolkade hon kända verk av Olle Bærtling, Picasso och de Chirico. Konsthistorien har dock aldrig varit en förebild utan snarare en trampolin för hennes egna estetiska kullerbyttor och svindlande volter.

Vad än Marie-Louise Ekman ägnat sig åt – konst, film, teater, skrivande – har hon aldrig varit underdånig mot historiens tyngd.

Hon har aldrig varit förvaltare av något slag. Det är istället det rebelliska draget som varit den främsta nerven i allting som hon har åtagit sig.

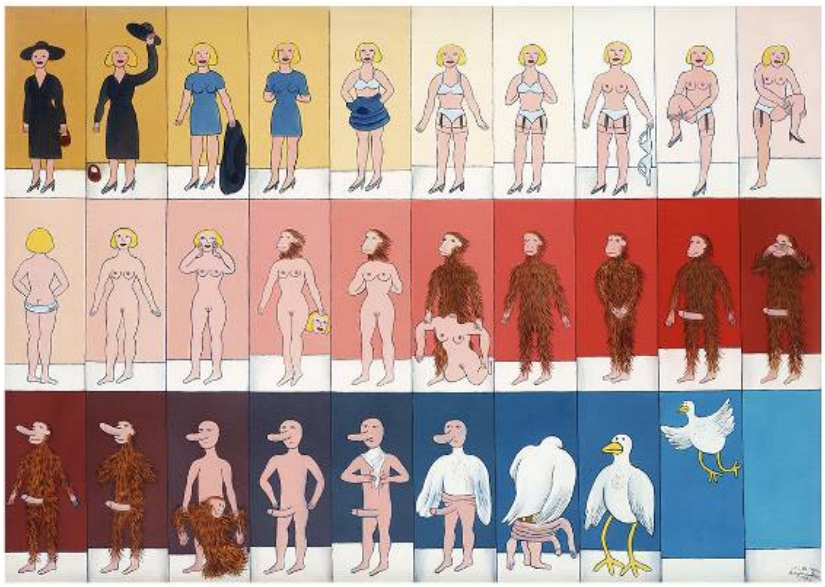

Marie-Louise Ekman, Striptease, 1973. Foto: Moderna museet

Hennes far, Walter Fuchs, drömde om att bli konstnär. Istället blev det reklam och PR-uppdrag för teatrar och filmbolag i Stockholm. Marie-Louise blev det som pappan uppskattade högst, men aldrig lyckades med. Faderns alkoholproblem bestämde barndomens besynnerliga rytm. När nyckeln inte hittade in i nyckelhålet – berättar Marie-Louise Ekman i en intervju – visste hon att allting skulle börja om igen: spritångor, upprivna samtal, konflikter och lögner. Familjens ekonomi kördes snart i botten och föräldrarnas skilsmässa blev ett faktum. Modern var en borgardam med många rädslor och en arsenal av regler och normer. Marie-Louise ryggade i sin tur instinktivt mot alla konventioner.

Det är viktigt och inte mindre sant bara därför att det är en kliché: en komplicerad barndom var en spikrak väg till revolten. Uppväxten i den dysfunktionella familjen och mammas utsiktslösa försök att upprätthålla en falsk fasad om en konventionell lycka blev något som Marie-Louise tog spjärn emot i sina konstnärliga upptåg. Upproret mot en borgerlig medelmåttighet har alltid präglat hennes skapande. Det är dock en kolossal skillnad att skildra det självupplevda och det självbiografiska i konstnärliga verk. Där liknar Marie-Louise Ekman en annan Louise – Louise Bourgeois. Ingen av dem har någonsin hymlat om sina tidigaste livserfarenheter. Men det är inte de biografiska detaljerna utan snarare upplevelsen av tilltrasslade människorelationer som speglas i deras verk.

Marie-Louise Ekman, På toaletten (Aftonsnabeln), 1969. Foto: Moderna museet

Nakenhet har aldrig varit problem för Marie-Louise Ekman. Hon använde sin egen kropp som ett konstnärligt instrument redan vid starten av sin karriär. Emellanåt har detta orsakat kritikstorm, personliga angrepp och ilskna reaktioner. Idag förefaller samma bilder avsevärt mindre förargliga med sina evinnerliga blottade penisar och bröst. Det är nästan som om den nakna huden, kroppsöppningar och –vätskor var för påtagliga för att tas på allvar. Kanske var de en avledningsmanöver, ett sätt att peka ut en betydligt djupare, universell åkomma. En slags existentiell, kronisk tomhet, en kollektiv ensamhet.

Ekmans konst, oavsett gestaltningsformen, är fullkomligt fri från allt känslopjunk. Hennes konst är varken sentimental eller cynisk. Sex är lika upphetsande som kiss och bajs. Kroppsliga behov tycks inte ha någon emotionell hierarki. I bilderna finns därför ingen eggelse. De är istället en rapport över mänskliga kroppsfunktioner av olika dess slag. Sällan är det ekivoka så oskuldsfullt som i Ekmans tablåer. Upprepningen skulle naturligtvis bli outhärdligt om allting stannade på ytan, endast vid de absurda inslagen.

Marie-Louise Ekman, Skuggdam och hund, 2015. Foto: Moderna museet

Till synes är hennes konst djärv, framfusig och rakt på sak. Under den fräcka ytan finns dock något oändligt ömtåligt. Intresset för mellanmänskliga relationer, kanske allra främst de mellan mor och barn, läcker igenom bildytan som om målarduken var ett lackmuspapper. Den rosa tonen härskar bland pastellfärgerna. Ett flickaktigt attribut, men skärt är också den nakna människans och den vita hudens färg.

Marie-Louise Ekman karaktäristiska formspråk genomsyrar allt hon gör, oavsett materiel. Den monumentala väggmålningen av dekoren till Cullbergbalettens ”Giselle” sammanbinder kongenialt utställningen med Modernas samlingar. I kuriosakabinetten, där hårtussar och utrangerade redskap påminner om vänner och bekanta, är hon fetischsamlare. Utställningsarkitekturen frammanar upplevelsen av att vi kastats rakt in i ett konstverk. En sak är klar: Marie-Louise Ekman bottnar i allt hon gör. Det är just därifrån hennes styrka kommer.

Joanna Persman Följ skribent

SvD:s journalistiska värdegrund: Läs mer här